

Ψαράδες και ψαρέματα του Λέοντος Λοΐσιου

Ελλάδα – 1961 – 22΄

ΦΥΛΛΑΔΙΟ ΜΑΘΗΤΗ-ΡΙΑΣ

- > Το ντοκιμαντέρ *Ψαράδες και ψαρέματα* είναι μέρος μιας συλλογής ευρωπαϊκών ταινιών: της συλλογής του CinEd, ενός κινηματογραφικού παιδαγωγικού προγράμματος για παιδιά και νέους.
- > Το φυλλάδιο μαθητή-ριας μου δίνει τη δυνατότητα να ανακαλύψω την ταινία, να ταξιδέψω μέσα από αυτή με λέξεις και εικόνες, να μάθω περισσότερα για το πού ζουν οι χαρακτήρες και για την εποχή τους, να δημιουργήσω και να φανταστώ, να προχωρήσω παραπέρα ανακαλύπτοντας άλλα έργα: ταινίες, βιβλία, μουσική, φωτογραφίες, πίνακες κ.ά.

Συμμετέχοντας στο CinEd, μοιράζομαι την ανακάλυψη ταινιών με παιδιά και νέους από άλλες χώρες σε όλη την Ευρώπη!

- A Η ταινία
- B Στην Ευρώπη και αλλού
- Γ Η ταινία κι εγώ
- Δ Προχωρώντας παραπέρα

(1)

(2)

(3)

(4)

(5)

(6)

(7)

(8)

(9)

(10)

(1)

Ο Μόλυβος, το ψαροχώρι της Λέσβου, η αρχαία Μήθυμνα, τα περασμένα και η σημερινή ζωή, πάντα το ίδιο ήρεμη κοντά στη θάλασσα.

(2)

Ψάρεμα στα ανοιχτά, ευχή για τον γυρισμό με καλή ψαριά.

(3)

Σαν νυχτώσει, ακόμα και τα παιδιά βγαίνουν για πυροφάνι, στα βράχια της ακτής κυνηγάνε με το καμάκι.

(4)

Το ψάρεμα θα κρατήσει όλη νύχτα μες στη νοτιά που μουσκεύει τα κόκαλα.

(5)

Την άλλη μέρα στην παραλία θα φάνε την προκάδα, το μερτικό απ' την ψαριά.

(6)

Κυριακή, μια σπουδαία μέρα, κάτι παραπάνω από τα παιχνίδια, ένα παστέλι και ένα παραμύθι, ο κινηματογράφος.

(7)

Μια ολάκερη φαμίλια ψαρεύει.

(8)

Βήμα το βήμα, το δίχτυ όλο και έρχεται στην παραλία.

(9)

Τα παιδιά παραμονεύουν για το ψάρι, και ξάφνου πετάνε το δίχτυ.

(10)

Το πιάτο του ψαρά εννιά φορές είναι αδειανό και μια γεμάτο.

Ψαράδες, ψάρια, είδη ψαρέματος, θάλασσα, νησί, λιμάνι, πέλαγος, βάρκα, δίχτυα, νερό, φύση, καθημερινότητα, παιδιά, οικογένεια, φαγητό, επάγγελμα, επιβίωση, συντροφικότητα, συνεργασία, ομαδικότητα, αλληλεγγύη, κινηματογράφος, μικρές χαρές, χωριό, σκοτάδι, φωτιά, φως, μέρα.

ΑΦΗΓΗΤΗΣ:

Είναι καλεσμένοι και οι ψαράδες από τα άλλα γρι γρι που τη νύχτα δεν πιάσανε τίποτα, παλιά συνήθεια, αδελφοσύνη γεννημένη από τη συντροφική δουλειά και τις πολλές κακότυχες μέρες τους.

Οι καημοί και ο μόχθος μιλάνε πάνω στα σκαμμένα πρόσωπα.

Ο δυναμιτιστής, χαρτοπαίκτης του βυθού, όπως τον λένε, πληρώνει κάποτε ακριβά το εύκολο κέρδος. Με το βάρβαρό του το ψάρεμα νεκρώνονται όλα ένα γύρο, ψάρια, όστρακα και γόνος και αβγά ψαριών.

Κι όμως, έρχονται φορές που [το δίχτυ] σκαλώνει στον βυθό και σκίζεται, και άδικα πάνε ο κόπος και η ελπίδα.

Ο Γιάννης Μπακογιαννόπουλος (μέλος της δημιουργικής ομάδας του ντοκιμαντέρ και συγγραφέας του κειμένου της αφήγησης) είχε πει:

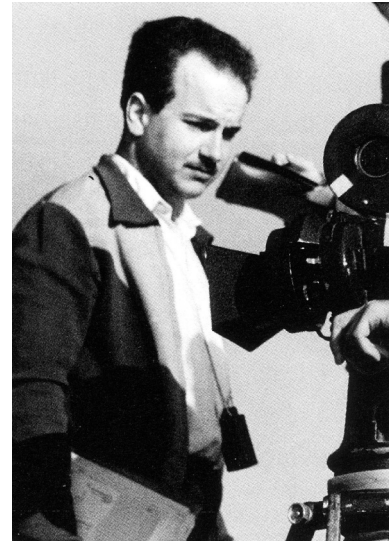
Σε αυτό το σημείο της εργασίας η παρουσία ενός αυθεντικού λαϊκού ανθρώπου του νησιού, του Στράτη Αναστασέλη, έπαιξε σημαντικό ρόλο [...]. Σε όλη τη διάρκεια του γυρίσματος, ο Αναστασέλης που ήταν μαζί με το συνεργείο έγραφε συστηματικά –διήγημα στο χαρτί– όλα όσα συνέβαιναν μπροστά του. Από το πλήθος αυτών των σελίδων, με την απλοϊκή, ολοζώντανη, γεμάτη χυμό τοπική διάλεκτο, βγήκε το κείμενο της αφήγησης...

[...]

Το γύρισμα της ταινίας προϋποθέτει την συνειδητή και ενεργό συμμετοχή αυτών των προσώπων. Η καθημερινή τους ζωή εκτυλίσσεται μπροστά στον κινηματογραφικό φακό, χρειάζεται όμως να τους κάνεις να τον ξεχάσουν [...]. Το συνεργείο γινόταν όσο το δυνατόν πιο αφανές, και άρχισε το γύρισμα όταν πια κανείς δεν το πρόσεχε. Έτσι, βέβαια, υπήρχε η φοβερή δυσκολία να μην μπορεί να επαναληφθεί καμία σκηνή. Έπρεπε να τα καταφέρουν να πραγματοποιήσουν τις λήψεις όλες μέσα στην πραγματική διάρκεια της σκηνής.

Στο ντοκιμαντέρ, το ζήτημα της ηθικής είναι πολύ σημαντικό: πώς να κινηματογραφείς τους άλλους, με τη συγκατάθεσή τους, χωρίς να αναστατώνεις τη ρουτίνα τους, και πώς να τους κοιτάς με σεβασμό, ώστε να μην αισθάνονται προδομένοι.

Ο Λέων Λοΐσιος, σκηνοθέτης της ταινίας, είχε πει:

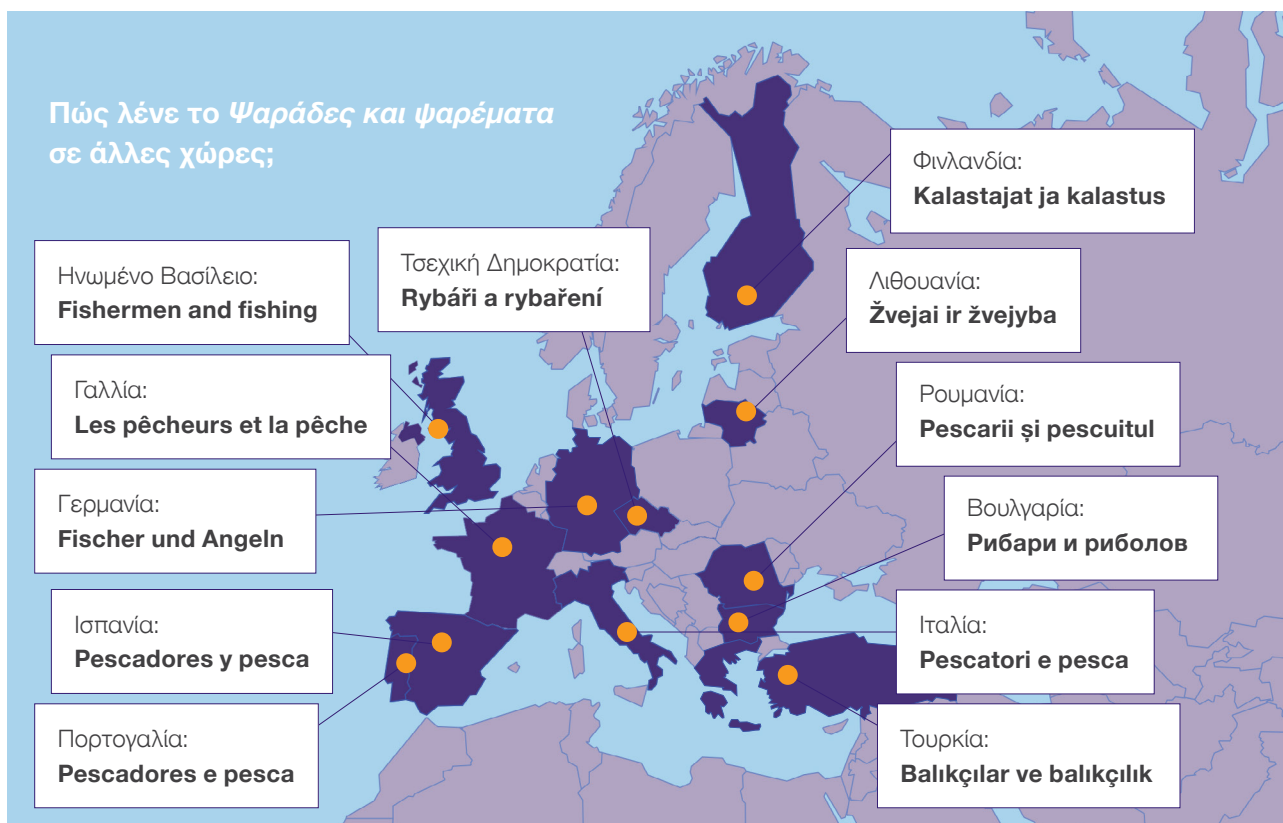

▲ Λέων Λοΐσιος

Όσο λιγότερο από την προσωπική μας συγκίνηση θέλουμε να επιβάλουμε και όσο αφήσουμε τις αποχρώσεις της πραγματικότητας να αναδειχτούν, χωρίς να τις υποτάξουμε, αλλά και χωρίς να μας επιβάλλονται κάθε φορά, τόσο μπορούμε να ελπίζουμε ότι το αποτέλεσμα θα έχει κάποιο ενδιαφέρον για τις ευαισθησίες και τις ανησυχίες των άλλων.

▲ Σύγχρονοι ψαράδες στο νησί της Αμοργού, Κυκλάδες, Ελλάδα.

Το ντοκιμαντέρ διαδραματίζεται στο νησί Λέσβος το 1961, και συγκεκριμένα στον Μόλυβο, έναν οικισμό που στην αρχαιότητα ονομαζόταν Μήθυμνα. Η Λέσβος είναι νησί στο Βορειο-ανατολικό Αιγαίο, το τρίτο μεγαλύτερο σε έκταση νησί της Ελλάδας. Βρίσκεται σε μικρή απόσταση από τα μικρασιατικά παράλια, περίπου οχτώ ναυτικά μίλια από την ηπειρωτική Τουρκία. Από το νησί κατάγονταν οι πρώτοι λυρικοί ποιητές, η Σαπφώ και ο Αλκαίος, που έζησαν τον 6ο αιώνα π.Χ. Στα τέλη του 19ου αιώνα και στις αρχές του 20ού, η Λέσβος είχε σημαντική οικονομική ανάπτυξη, κυρίως στη βιοτεχνία και τη βιομηχανία παραγωγής ελαιόλαδου και σαπουνιού, καθώς επίσης και σπουδαίο ρόλο στο εμπόριο. Εξαιτίας των Βαλκανικών Πολέμων, του Α΄ Παγκόσμιου πολέμου και του Ελληνοτουρκικού που έληξε με την ήττα της Ελλάδας και την αναγκαστική ανταλλαγή πληθυσμών μεταξύ Τουρκίας και Ελλάδας, η Λέσβος, το 1923-1924, δέχτηκε μεγάλο αριθμό προσφύγων, ενώ παράλληλα η οικονομία της κάμφθηκε καθώς διακόπηκε το εμπόριο με τη Μικρά Ασία και τη Μαύρη Θάλασσα.

Η δεκαετία του '60 είναι μεταβατική για τη Λέσβο, όπως είναι και για την υπόλοιπη Ελλάδα. Μετά το 1970, τα νέα οικονομικά και κοινωνικά δεδομένα οδηγούν σταδιακά σε αλματώδη αύξηση του τουριστικού τομέα, που σήμερα αποτελεί ίσως τη βασική πηγή εισοδήματος των κατοίκων. Η Λέσβος τα τελευταία χρόνια, λόγω της γεωγραφικής της θέσης, αποτελεί πέρασμα προς τις χώρες της Ευρώπης μεγάλου αριθμού προσφύγων, οι οποίοι διαμένουν σε κλειστές δομές που έχουν δημιουργηθεί στο νησί. Στο ντοκιμαντέρ, που εστιάζεται στη ζωή των ψαράδων, καταγράφονται έντεκα είδη ψαρέματος. Σήμερα τα περισσότερα από αυτά χρησιμοποιούνται μόνο από ερασιτέχνες ψαράδες, καθώς η ελληνική νομοθεσία έχει περιορίσει το παράκτιο ψάρεμα για την επαγγελματική αλιεία.

Η ταινία κι εγώ

Μαθαίνω και
φαντάζομαι

- ▶ Αν έπρεπε να δώσω έναν εναλλακτικό τίτλο στο *Ψαράδες και ψαρέματα*, αυτός θα ήταν...
- ▶ Τι παραπάνω θα ήθελα να μάθω για τη χώρα, για την περιοχή ή για τη χρονική περίοδο κατά την οποία εκτυλίσσεται η ταινία; Τι μου προκάλεσε έκπληξη στην ταινία; Οι σκηνές της καθημερινής ζωής ή οι τρόποι ψαρέματος; Οι σκηνές στο σκοτάδι;
- ▶ Γράφω ένα γράμμα στον σκηνοθέτη και του εκφράζω την άποψή μου για το ντοκιμαντέρ του: Τι με συγκίνησε, τι δεν μου άρεσε, τι μου έκανε εντύπωση, πώς αισθάνομαι;
- ▶ Ποιες δυσκολίες φαντάζομαι ότι μπορεί να είχε ο σκηνοθέτης όταν γύριζε το ντοκιμαντέρ, σε σχέση με την κάμερα, τη λήψη, το φως, την κίνηση της κάμερας, τα πλάνα, τους ψαράδες και τους άλλους ανθρώπους του νησιού;
- ▶ Επιλέγω μια φωτογραφία που με εμπνέει για να αφηγηθώ ή να γράψω τη δική μου ιστορία.

Η ταινία κι εγώ

Επιλέγω και
δημιουργώ εικόνες

- ▶ Φτιάχνω τη δική μου αφίσα (ζωγραφική, κολάζ, φωτογραφία), η οποία θα περιλαμβάνει σημαντικές πληροφορίες του ντοκιμαντέρ.
- ▶ Φωτογραφίζω το νερό (θάλασσα, ποτάμι, λίμνη...) σε διαφορετικές στιγμές μέσα στη μέρα.
- ▶ Φωτογραφίζω το νερό σε σχέση με μια ομαδική δραστηριότητα (επάγγελμα, άθλημα, ψυχαγωγία...) Μπορώ να κάνω μια «συλλογή» από εικόνες νερού που υπάρχουν γύρω μου (ακόμα και από το σπίτι ή την περιοχή μου) και να φτιάξω ένα κολάζ.
- ▶ Παρατηρώ φωτογραφίες της ταινίας. Μπορώ να επιλέξω εικόνες από την ταινία (βρες φωτογραφίες [εδώ](#)). Μου θυμίζουν άλλες εικόνες που γνωρίζω (πίνακες ζωγραφικής, κόμικ, φωτογραφίες, βιντεοκλίπ, διαφημίσεις, άλλες ταινίες...)

- ▶ Επιλέγω δέκα αγαπημένες μου φωτογραφίες από το ντοκιμαντέρ, που με εντυπωσίασαν, με συγκίνησαν... Ή επιλέγω φωτογραφίες από πρόσωπα και βλέμματα, χρώματα, είδη ψαρέματος, το τοπίο... Δημιουργώ μια ακολουθία φωτογραφιών από τις παραπάνω επιλογές μου και φτιάχνω ένα «ποίημα» με εικόνες και ήχους. Τι θα συμβεί, αν αλλάξω τη σειρά των φωτογραφιών ή αν αφαιρέσω κάποια;
- ▶ Η ταινία *Ψαράδες και ψαρέματα* γυρίστηκε το 1961. Ο κόσμος έχει αλλάξει από τότε, αλλά χάρη στην ταινία μπορώ να δω πώς ντύνονταν οι άνθρωποι, πώς ήταν οι δρόμοι, οι βάρκες, η ακρογιαλιά, τι έπαιζαν τα

παιδιά και πώς ήταν η καθημερινή ζωή και οι ασχολίες των ανθρώπων σε ένα ψαροχώρι. Προσπαθώ να φανταστώ πώς ήταν τότε ένα μάθημα στο σχολείο, μια βόλτα, μία επίσκεψη στο σινεμά... Φτιάχνω σκίτσα ή ζωγραφίες που δείχνουν τις διαφορές ανάμεσα στο «τότε» και το «σήμερα» (ενδυμασίες, μεταφορικά μέσα...)

- ▶ Φωτογραφίζω τον τόπο μου (μια πλατεία, ένα κεντρικό σημείο). Βρίσκω αντίστοιχες παλιές φωτογραφίες του ίδιου μέρους. Τι παρατηρώ; Τι έχει αλλάξει με το πέρασμα του χρόνου;
- ▶ Μπορώ επίσης και να γυρίσω δικά μου πλάνα.

Προχωρώντας παραπέρα

Αν σου άρεσε το ντοκιμαντέρ *Ψαράδες και ψαρέματα*, μπορεί επίσης να σου αρέσουν:

ΤΑΙΝΙΕΣ

- ▶ Στο πρόγραμμα από τη συλλογή του CinEd με τίτλο «Ο κινηματογράφος των απαρχών (1895-1906)», το οποίο αποτελείται από μικρού μήκους ταινίες από τα πρώτα χρόνια του κινηματογράφου, παρατηρούμε σκηνές από την καθημερινή ζωή των ανθρώπων, τα επαγγέλματα, τις δραστηριότητές τους, κάποιες οικογενειακές στιγμές (δες τη συλλογή [εδώ](#)). Οι πρώτοι κινηματογραφιστές των αδελφών Λυμιέρ καταγράφουν τη ζωή, τα έθιμα και τις συνήθειες των ανθρώπων δημιουργώντας μικρά εθνογραφικά ντοκιμαντέρ.

*Παιδιά που ψαρεύουν γαρίδες,
Απεικονίσεις των Λυμιέρ (1895-1900)*

Μια πέτρα στην τσέπη
(1987, Πορτογαλία) του Χοάκιμ Πίντο

Ο άνθρωπος του Αράν
(1934, ΗΠΑ) του Ρόμπερτ Φλάερτι

▲ Το ντοκιμαντέρ *Ο άνθρωπος του Αράν* (1934) του Ρόμπερτ Φλάερτι (Robert Flaherty) καταγράφει τη ζωή μιας οικογένειας στο νησί Αράν, στη δυτική ακτή της Ιρλανδίας. Ο Φλάερτι κινηματογραφεί τον καθημερινό αγώνα των κατοίκων για την επιβίωσή τους, που επικεντρώνεται στο ψάρεμα καρχαρία στην άγρια θάλασσα του Ατλαντικού.

◀ Η ταινία της συλλογής του CinEd *Μια πέτρα στην τσέπη* (1987) του Χοάκιμ Πίντο (Joaquim Pinto) διαδραματίζεται σε ένα ψαροχώρι της Πορτογαλίας στα τέλη της δεκαετίας του '80 (δες την ταινία [εδώ](#)). Ο δωδεκάχρονος Μιγκέλ αναγκάζεται να περάσει τις διακοπές του στο πανδοχείο της θείας του, ως τιμωρία για τους κακούς βαθμούς του στο σχολείο. Παράλληλα με την ιστορία του Μιγκέλ, ο σκηνοθέτης καταγράφει τους ψαράδες του χωριού και τα παραδοσιακά ψαρέματα, συνδυάζοντας τη μυθοπλασία με το ντοκιμαντέρ.

Ο γέρος και η θάλασσα (1999, Ρωσία, Καναδάς, Ιαπωνία) του Αλεξάντερ Πετρόφ

▲ Η πολυβραβευμένη μικρού μήκους ταινία κινουμένων σχεδίων με ζωγραφική σε γυαλί *Ο γέρος και η θάλασσα* του Αλεξάντερ Πετρόφ (Aleksandr Petron) βασίζεται στη ομώνυμη νουβέλα (1952) του Έρνεστ Χέμινγουεϊ (Ernest Hemingway). Πρωταγωνιστής είναι ο Σαντιάγκο, ένας Κουβανός φτωχός ψαράς που δεν έχει καταφέρει να πιάσει επί ογδόντα τέσσερις μέρες ούτε ένα ψάρι. Τις πρώτες σαράντα μέρες έχει παρέα τον μαθητευόμενό του, τον μικρό Μανολίνο. Όταν τελικά την ογδοηκοστή πέμπτη μέρα καταφέρνει να πιάσει στο αγκίστρι του έναν τεράστιο ξιφία, ο Σαντιάγκο αγωνίζεται δυο μερόνυχτα για να βγάλει το ψάρι στην ακτή. Όμως οι καρχαρίες θα φάνε το ψάρι καθώς σέρνεται στο πλάι της βάρκας βυθισμένο στη θάλασσα, και ο Σαντιάγκο θα γυρίσει με άδεια χέρια.

ΖΩΓΡΑΦΙΚΗ, ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ

- ▶ Ο Γιάννης Τσαρούχης (1910-1989) ήταν Έλληνας ζωγράφος και σκηνογράφος. Ο Τσαρούχης εμπνέεται από τη φύση και τα χρώματά της. Οι πίνακές του απεικονίζουν λαογραφικά στοιχεία της Ελλάδας, όπως, για παράδειγμα, την καθημερινότητα των ανθρώπων, τα νεοκλασικά κτίρια, το λιμάνι του Πειραιά και τους ναύτες. Στο έργο του *Ψαράδες και αγόρι* (1949) αποτυπώνεται μια πτυχή της καθημερινότητας των Ελλήνων ψαράδων της δεκαετίας του '40.

Ψαράδες και αγόρι
(1949) του Γιάννη Τσαρούχη

Χωρικοί που ψαρεύουν στον ποταμό Νείλο, Λούξορ, Αίγυπτος
(1950) του Ανρί Καρτιέ-Μπρεσσόν

- ◀ Ο Ανρί Καρτιέ-Μπρεσσόν (Henri Cartier-Bresson) (1908-2004) ήταν Γάλλος φωτογράφος, από τους σημαντικότερους του 20ού αιώνα. Γνωστός και για το φωτοδημοσιογραφικό του έργο, το 1947 ιδρύει με τον Ρόμπερτ Κάπα (Robert Capa) και τον Ντέιβιντ Σέιμουρ (David Seymour) το διεθνές ειδησεογραφικό πρακτορείο Μάγκνουμ (Magnum). Με τη φωτογραφική του μηχανή έχει καταγράψει ψαράδες και ψαρέματα σε πολλές χώρες του κόσμου, όπως στη φωτογραφία *Χωρικοί που ψαρεύουν στον ποταμό Νείλο, Λούξορ, Αίγυπτος* (1950).

ΒΙΒΛΙΑ

- ▶ **Οδύσσεια του Ομήρου**

Η *Οδύσσεια* είναι ένα έπος του αρχαίου ποιητή Ομήρου που αποτελείται από είκοσι τέσσερις ραψωδίες. Πιθανολογείται ότι γράφηκε τον 8ο αιώνα π.Χ. Κεντρικός ήρωας είναι ο πολυμήχανος Οδυσσέας, ο οποίος μετά το τέλος του πολέμου στην Τροία ξεκίνησε μαζί με τους συντρόφους του το ταξίδι της επιστροφής στην πατρίδα του, την Ιθάκη. Στο δεκαετές περιπετειώδες ταξίδι τους στα πελάγη και σε άγνωστους τόπους, συνάντησαν πολλούς κινδύνους και αναμετρήθηκαν με φοβερά τέρατα και μάγισσες, μεταξύ άλλων, με τον Κύκλωπα, τις Σειρήνες, τη Σκύλλα, τη Χάρυβδη και την Κίρκη. Βασικοί θεματικοί άξονες του έργου είναι οι δοκιμασίες, η ευρηματικότητα, το ταξίδι, ο νόστος και η συντροφικότητα.

Οδυσσέας και Σειρήνες
(480-470 π.Χ.),
στάμνος,
Βρετανικό Μουσείο,
Λονδίνο

Προχωρώντας παραπέρα

**Αγία Νάπα Κύπρου
(1953) του Γιώργου Σεφέρη**

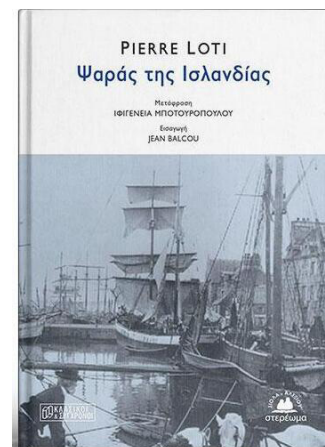
◀ **Μυθιστόρημα (1935) του Γιώργου Σεφέρη**

Ο Γιώργος Σεφέρης (1900-1971) ήταν ποιητής και ο πρώτος Έλληνας που τιμήθηκε με Νόμπελ Λογοτεχνίας (1963). Ήταν επίσης διπλωμάτης και στα ταξίδια του φωτογράφιζε τους ανθρώπους και τα τοπία. Η ποιητική συλλογή του με τίτλο *Μυθιστόρημα* (1935) αποτελείται από είκοσι τέσσερα μέρη, όσες και οι ραψωδίες της *Οδύσσειας* και της *Ιλιάδας*. Το *Μυθιστόρημα* αποτελεί μια οδύσσεια της νεότερης ελληνικής πραγματικότητας, με αναφορές στη θάλασσα, στη συντροφικότητα και στο ταξίδι.

*... Ήτανε καλά παιδιά οι συντρόφοι, δε φωνάζαν
ούτε από τον κάματο ούτε από τη δίψα ούτε από την παγωνιά,
είχανε το φέρσιμο των δέντρων και των κυμάτων
που δέχονται τον άνεμο και τη βροχή
δέχονται τη νύχτα και τον ήλιο
χωρίς ν' αλλάζουν μέσα στην αλλαγή.
Ήτανε καλά παιδιά, μέρες ολόκληρες
ίδρωναν στο κουπί με χαμηλωμένα μάτια
ανασαίνοντας με ρυθμό...*

(απόσπασμα από το ποίημα «Δ' Αργοναύτες»)

- ▶ Ο Γάλλος Πιέρ Λοτί (Pierre Loti) (1850-1923) ήταν αξιωματικός του γαλλικού ναυτικού. Κατά τη διάρκεια της σταδιοδρομίας του εμπνεύστηκε και έγραψε μυθιστορήματα και διηγήματα με φόντο εξωτικές εικόνες από τόπους μακρινούς, κυρίως της Ασίας και της Άπω Ανατολής. Ένα από τα σημαντικότερα βιβλία του είναι ο *Ψαράς της Ισλανδίας* (1876). Ο Λοτί υπηρετούσε τη θητεία του στο Πεμπόλ, ένα παραθαλάσσιο χωριό της Βρετανίας, στη δυτική Γαλλία. Εκεί συνδέθηκε στενά με τους ψαράδες που ψάρευαν στις θάλασσες της Ισλανδίας. Στο βιβλίο του αποτυπώνει με εθνογραφική ματιά τη σκληρή ζωή των ψαράδων αλλά και των γυναικών τους που περιμένουν με αγωνία την επιστροφή τους από τις άγριες θάλασσες.

**Ψαράς της Ισλανδίας
(1876) του Πιέρ Λοτί**

Προχωρώντας παραπέρα

- Ο Φερνάντο Πεσσόα (Fernando Pessoa) (1888-1935) ήταν Πορτογάλος ποιητής και μυθιστοριογράφος. Γεννημένος στη Λισαβόνα, κοντά στο νερό, ο Πεσσόα δεν μένει ασυγκίνητος από το υδάτινο στοιχείο. Στη *Θαλασσινή Ωδή του Άλβαρο ντε Κάμπος*, που αποτελείται από εννιακόσιες στροφές, ο Πεσσόα επινοεί ως συγγραφέα τον ναυπηγό μηχανικό Άλβαρο ντε Κάμπος, ο οποίος, κοιτάζοντας από την αποβάθρα ένα πλοίο να μπαίνει στο λιμάνι, ξεκινά μια εξομολογητική αφήγηση για τη θαλασσινή ζωή και τις περιπέτειές της, τα όνειρά του και την παιδική του ηλικία.

Θαλασσινή Ωδή του Άλβαρο ντε Κάμπος (1915)
του Φερνάντο Πεσσόα

*Όλη η θαλασσινή ζωή! Όλα στη θαλασσινή ζωή!
Διεισδύει στο αίμα μου όλη αυτή η λεπτή γοητεία
και ονειρεύομαι ακαθόριστα τα ταξίδια.
Α, οι γραμμές των μακρινών ακτών που τις ισιώνει
ο ορίζοντας!
Α, τα ακρωτήρια, τα νησιά, οι αμμουδερές παραλίες!
[...]
Θέλω να φύγω μαζί σας, θέλω να φύγω μαζί σας,
με όλους εσάς μαζί,
να πάω παντού όπου πήγατε!
Θέλω να βρεθώ αντιμέτωπος με τους κινδύνους σας,
να νιώσω στο πρόσωπό μου τους ανέμους
που γέμισαν ρυτίδες το δικό σας,
να φτύσω απ' τα χείλη μου το αλάτι των θαλασσών
που φίλησαν τα δικά σας,
να μοχθήσω στον αγώνα σας, να μοιραστώ μαζί σας
τις καταιγίδες,
να φτάσω, τέλος, σαν κι εσάς σε θαυμαστά λιμάνια!
Να δραπετεύσω μαζί σας απ' τον πολιτισμό!*

Μετάφραση: Μαρία Παπαδήμα

ΜΟΥΣΙΚΗ

► «Σε καινούργια βάρκα μπήκα»

Τραγούδι της Λέσβου και των απέναντι παραλιών της Τουρκίας. Έγινε γνωστό από εκτελέσεις Ελλήνων τραγουδιστών που κατάγονταν από τη Σμύρνη, με τον τίτλο «Οι Ψαράδες».

Μπορείς να ακούσεις την εκτέλεση του 1927 από τη Μαρίκα Παπαγκίκα [εδώ](#).

ΣΤΙΧΟΙ

*Αααχ, σε καινούργια βάρκα μπήκα και στον Αϊ-Γιώργη βγήκα
Αααχ, είδα ναύτες παλικάρια που ψαρεύανε τα ψάρια
Αααχ, έχετε ψαράδες ψάρια, αστακούς και καλαμάρια
Αααχ, έμπα μέσα διάλεξε τα και παλάντζα ζύγισέ τα
Αααχ, πάρε βούρλα πέρασέ τα κι όσο θέλεις πλήρωσέ τα*

► «Θάλασσα πλατιά» (1960)

Μουσική: Μάνος Χατζιδάκις,
Στίχοι: Γιώργος Ρούσσος

Πολύ γνωστό και δημοφιλές ελληνικό τραγούδι του Μάνου Χατζιδάκι, γραμμένο για την ταινία *Μανταλένα* (1960) του Ντίνου Δημόπουλου, η οποία γυρίστηκε στο τότε ψαροχώρι της Αντιπάρου.

Μπορείς να ακούσεις το τραγούδι [εδώ](#).

Μανταλένα (1960) του Ντίνου Δημόπουλου

ΣΤΙΧΟΙ

*Θάλασσα πλατιά
σ' αγαπώ γιατί μου μοιάζεις
θάλασσα βαθιά
για στιγμή δεν ησυχάζεις
λες κι έχεις καρδιά
τη δικιά μου τη μικρούλα την καρδιά
Όνειρα τρελά
που πετούν στο κύμα πάνω
φτάνουν στην καρδιά
και τα νιάτα μας ξυπνάνε
όνειρα τρελά
και οι πόθοι φτερουγίζουν σαν πουλιά
Έχω έναν καημό
που με τρώει γλυκά και με λιώνει
έχω έναν καημό, θά 'ρθω να σ' τον πω
αδερφή μου εσύ, θάλασσα, που σ' αγαπώ
Κύματα πουλιά
στα ταξίδια σας που πάτε
τα αλαργινά
την κρυφή μου λύπη πάρτε
κι από 'κει μακριά
να μου φέρετε κι εμένα τη χαρά*

Λουόμενοι της Εύας Στεφανή

Ελλάδα – 2008 – 51΄

ΦΥΛΛΑΔΙΟ
ΜΑΘΗΤΗ-ΡΙΑΣ

- > Το ντοκιμαντέρ *Λουόμενοι* είναι μέρος μιας συλλογής ευρωπαϊκών ταινιών: της συλλογής του CinEd, ενός κινηματογραφικού παιδαγωγικού προγράμματος για παιδιά και νέους.
- > Το φυλλάδιο μαθητή-ριας μου δίνει τη δυνατότητα να ανακαλύψω την ταινία, να ταξιδέψω μέσα από αυτή με λέξεις και εικόνες, να μάθω περισσότερα για το πού ζουν οι χαρακτήρες και για την εποχή τους, να δημιουργήσω και να φανταστώ, να προχωρήσω παραπέρα ανακαλύπτοντας άλλα έργα: ταινίες, βιβλία, μουσική, φωτογραφίες, πίνακες κ.ά.

Συμμετέχοντας στο CinEd, μοιράζομαι την ανακάλυψη ταινιών με παιδιά και νέους από άλλες χώρες σε όλη την Ευρώπη!

- A Η ταινία
- B Στην Ευρώπη και αλλού
- Γ Η ταινία κι εγώ
- Δ Προχωρώντας παραπέρα

(1)

(2)

(3)

(4)

(5)

(6)

(7)

(8)

(9)

(10)

- (1) Λουόμενοι απολαμβάνουν τα ιαματικά λουτρά.
- (2) Το καλοκαίρι ξεκινά. Οι παρέες ξανασιμούν, ώρα για τραγούδια και χορό.
- (3) Οι λουόμενοι στολίζουν με μπαλόνια τον χώρο όπου θα περάσουν τις διακοπές τους.
- (4) Η «Μικρή Βουλή» της Αιδηψού. Οι λουόμενοι ανεβαίνουν στο βήμα για να μιλήσουν για την

- πολιτική και κοινωνική κατάσταση. Ο διάλογος οδηγεί σε σύγκρουση και λογομαχία.
- (5) Πρωινό μπάνιο. Μια «Μικρή Βουλή» μέσα στη θάλασσα.
- (6) Στα λασπόλουτρα «από γέρος γίνεσαι νέος».
- (7) Οι λουτροπόλεις, από πολύ παλιά, προσφέρουν χαλάρωση και θεραπεία μέσα στη φύση.

- (8) Το υπερωκεάνιο. Μικρές φυσικές πισίνες μέσα στη θάλασσα. Το νερό αναβλύζει ζεστό μέσα από τα βράχια. «Ζούμε όλοι σε ένα υπερωκεάνιο».
- (9) Το δέντρο προσφέρει απλόχερα τη σκιά του, καθώς οι μέρες των διακοπών τελειώνουν.
- (10) Η ώρα του αποχαιρετισμού. Ευχές για καλή αντάμωση το επόμενο καλοκαίρι.

Α

Η ταινία

2

Φωτογραφία
και λέξεις-κλειδιά
από την ταινία

Λουτροπόλεις, λασπόλουτρα, **ιαματικά λουτρά**, λίμνη, τρίτη ηλικία, τραγούδι, **χαρά**, καλοκαίρι, **φιλία**, ξεγνοιασιά, **φλερτ**, φύση, **θάλασσα**, κοινωνικότητα, **Βουλή**, συζήτηση, πολιτική, δημοκρατία, **αντιπαράθεση**, λογομαχία, **κολύμπι**, νερό, **κοινότητα**, ελευθερία, **κάθαρση**, **ίαση**, **χιούμορ**.

Λουόμενοι

CinEd – Φυλλάδιο Μαθητή-ριας

Α

Η ταινία

3

Ακούμε
στην ταινία

*Θέλω αγάπη, γλέντια και χορό,
δεν θέλω τίποτε άλλο.*

*Το 1936 ήρθε η μάνα μου και έγινε θαύμα
μεγάλο, έκανε πέντε παιδιά.*

Η φτώχεια θέλει καλοπέραση.

*Ο παππούς μου μου είπε:
«Αν ο Θεός σου δώσει ένα λαχείο,
κατέκτησες την ύλη,
αλλά το πνεύμα
δεν το κατακτάς εύκολα».*

Α

Η ταινία

3

Ακούμε
στην ταινία

*Τελικά, και ο πόνος και η χαρά
σμίγουν τον άνθρωπο.*

Ευχαριστώ, τι με πέρασες για γριά;

*Το «αύριο» είναι «αύριο»,
το «σήμερα» είναι «σήμερα».*

Α

Η ταινία

4

Είπαν
για την ταινία

Από συνέντευξη της Εύας Στεφανή για το CinEd:

Αγαπούσα πάντα τις λουτροπόλεις, πήγαινε η γιαγιά μου, και αποφάσισα ότι θα ήθελα πάρα πολύ να κάνω μία ταινία για αυτό. Γιατί, σε αντίθεση με αυτό που νομίζει κανείς, ότι η τρίτη ηλικία μαραζώνει, εκεί ήταν ένας τόπος παιδικής χαράς. Δηλαδή ηλικιωμένοι περίμεναν πώς και πώς πότε θα έρθει ο Ιούνιος για να συναντηθούν και να ξαναζήσουν αυτό που είχαν ζήσει την προηγούμενη χρονιά. Σαν ένα είδος κατασκήνωσης, αλλά χαρούμενης κατασκήνωσης...

▲ Εύα Στεφανή

Νιώθω πολύ άνετα με τους μεγάλους ανθρώπους, περισσότερο άνετα από ό,τι με τους ανθρώπους της ηλικίας μου, γιατί μεγάλωσα πολύ και με τους παππούδες μου, οπότε ήτανε κάτι που το ευχαριστιόμουνα, δεν το έκανα δηλαδή για την ταινία, και ποτέ δεν κάνω κάτι για την ταινία, αν δεν μου αρέσει η παρέα στην οποία είμαι. Προσπαθούμε να μην έχουμε συνεντεύξεις, αλλά συζητήσεις, δηλαδή να μην προετοιμάζουμε τις ερωτήσεις... Να απορροφιόμαστε από αυτό που συμβαίνει... το οποίο σε κάνει να απολαμβάνεις την κινηματογράφηση... Τελικά, ο μόνος τρόπος για να ψάξεις είναι κάνοντας, δηλαδή όχι να σκέφτεσαι αν αυτό είναι, να δοκιμάζεις· αν δεν είναι καλό, δοκίμασε κι άλλο...

B

Στην Ευρώπη και αλλού

1

Μια ταινία, διάφοροι τίτλοι

Πώς λένε το Λουόμενοι σε άλλες χώρες;

Ηνωμένο Βασίλειο:
Bathers

Γαλλία:
Baigneurs

Γερμανία:
Badegäste

Ισπανία:
Bañistas

Πορτογαλία:
Banhistas

Τσεχική Δημοκρατία:
Koupařící se

Φινλανδία:
Uimarit

Λιθουανία:
Maudytojai

Ρουμανία:
Scăldatorii

Βουλγαρία:
Κъпеци се

Ιταλία:
Bagnanti

Τουρκία:
Banyo Yapanlar

B

Στην Ευρώπη και αλλού

2

Η ταινία και η εποχή της

▲ Ιαματικά λουτρά στο Λουτράκι, 1930

θεραπευτική ιδιότητα των ιαματικών λουτρών σε πολλές παθήσεις. Στην Ελλάδα η μεγάλη άνθηση των λουτροπόλεων εμφανίζεται τις δεκαετίες του '20 και του '30. Από τη δεκαετία του '80 έως και την περίοδο που γυρίστηκε το ντοκιμαντέρ (2008) οι λουτροπόλεις ήταν σε παρακμή. Το 2008 άρχισε για την Ελλάδα μια περίοδος μεγάλης οικονομικής κρίσης, η οποία διογκώθηκε κατά τα επόμενα χρόνια, με σοβαρές αρνητικές επιπτώσεις στη ζωή των πολιτών. Σήμερα κάποιες από αυτές τις λουτροπόλεις αποτελούν τουριστικό προορισμό και λειτουργούν κυρίως ως κέντρα ευεξίας (spa) παρά θεραπείας.

Το ντοκιμαντέρ καταγράφει τη ζωή ηλικιωμένων που επισκέπτονται τα καλοκαίρια για θεραπευτικούς κυρίως λόγους τις ελληνικές λουτροπόλεις, της Αιδηψού στην Εύβοια, των Φιλιππων στην Καβάλα, του Καϊάφα στην Πελοπόννησο και των Θέρμων στην Ικαρία.

Από την αρχαιότητα, με πρώτο τον Ηρόδοτο αλλά και τον Ιπποκράτη, πατέρα της Ιατρικής, καταγράφεται η χαλαρωτική, αναζωογονητική και κυρίως

Η ταινία κι εγώ

Μαθαίνω και
φαντάζομαι

- ▶ Αν έπρεπε να δώσω έναν εναλλακτικό τίτλο στο *Λουόμενοι*, αυτός θα ήταν...
- ▶ Τι παραπάνω θα ήθελα να μάθω για τη χώρα, για την περιοχή ή για τη χρονική περίοδο κατά την οποία εκτυλίσσεται η ταινία; Τι μου προκάλεσε έκπληξη στην ταινία; Υπάρχουν λουτρά ή παρόμοια μέρη στη χώρα μου, τα οποία επισκέπτονται κάποιοι άνθρωποι για να κάνουν θεραπεία;
- ▶ Γράφω ένα γράμμα στον σκηνοθέτη και του εκφράζω την άποψή μου για το ντοκιμαντέρ του: Τι με συγκίνησε, τι δεν μου άρεσε, τι μου έκανε εντύπωση, πώς αισθάνομαι;
- ▶ Η ντοκιμαντερίστρια κινηματογραφεί την ιδιωτική ζωή των ηλικιωμένων ανθρώπων, συμπεριλαμβανομένου του σώματός τους. Ποιες δυσκολίες φαντάζομαι ότι μπορεί να είχε η σκηνοθέτιδα όταν γύριζε την ταινία, σε σχέση με την κάμερα, τη λήψη, το φως, την κίνηση της κάμερας, τα πλάνα, τους ανθρώπους;
- ▶ Επιλέγω μια φωτογραφία που με εμπνέει για να αφηγηθώ ή να γράψω τη δική μου ιστορία.

Η ταινία κι εγώ

Επιλέγω και
δημιουργώ εικόνες

- ▶ Φτιάχνω τη δική μου αφίσα της ταινίας (ζωγραφική, κολάζ, φωτογραφία), η οποία θα περιλαμβάνει σημαντικές πληροφορίες της ταινίας.
- ▶ Φωτογραφίζω το νερό (θάλασσα, ποτάμι, λίμνη...) σε διαφορετικές στιγμές μέσα στη μέρα.
- ▶ Φωτογραφίζω το νερό σε σχέση με μια ομαδική δραστηριότητα (επάγγελμα, άθλημα, ψυχαγωγία...)
- ▶ Παρατηρώ φωτογραφίες της ταινίας. Μπορώ να επιλέξω εικόνες από την ταινία **εδώ**. Μου θυμίζουν άλλες εικόνες που γνωρίζω (πίνακες ζωγραφικής, κόμικ, φωτογραφίες, βιντεοκλίπ, διαφημίσεις, άλλες ταινίες...)
- ▶ Επιλέγω δέκα αγαπημένες μου φωτογραφίες: φωτογραφίες που με εντυπωσίασαν, με συγκίνησαν... Ή επιλέγω φωτογραφίες από πρόσωπα και βλέμματα, χρώματα, είδη ψαρέματος, το τοπίο... Δημιουργώ μια ακολουθία φωτογραφιών από τις παραπάνω

επιλογές μου και φτιάχνω ένα «ποίημα» με εικόνες και ήχους. Τι θα συμβεί, αν αλλάξω τη σειρά των φωτογραφιών ή αφαιρέσω κάποια;

- Κινηματογραφώ ένα άτομο της τρίτης ηλικίας. Θέλω να μάθω: Πώς περνάει την κα-

θημερινότητά του, τι του αρέσει να κάνει, τι ονειρεύεται, ποια είναι τα ενδιαφέροντά του, αν έχει κάποια προβλήματα, πώς το αντιμετωπίζει ο περίγυρός του, πώς θα ήθελε να το αντιμετωπίζει.

Αν σου άρεσε το ντοκιμαντέρ *Λουόμενοι*, μπορεί επίσης να σου αρέσουν:

ΤΑΙΝΙΕΣ

- Στο ντοκιμαντέρ *Όνειρα εκατοντάχρονων* (1969, Λιθουανία) του Ρομπέρτας Βέρμπα (Robertas Verba), από το «Πρόγραμμα λιθουανικών ντοκιμαντέρ» στη συλλογή του CinEd, ο σκηνοθέτης αποτυπώνει την αίσθηση του χρόνου που περνά, κινηματογραφώντας ηλικιωμένους οι οποίοι μιλούν για τα νεανικά τους χρόνια, τους έρωτές τους, τις δυσκολίες της ζωής τους. Μπορείς να δεις την ταινία [εδώ](#).

Όνειρα εκατοντάχρονων
(1969, Λιθουανία) του Ρομπέρτας Βέρμπα

Οι Λουόμενες (2018, Γαλλία)
της Λουσίλ Πραν και της Αναΐς Λε Μπερ

- ◀ Στο ντοκιμαντέρ *Οι Λουόμενες* (2018, Γαλλία) της Λουσίλ Πραν (Lucil Prin) και της Αναΐς Λε Μπερ (Anaïs Le Berre) τέσσερις εβδομηνταπεντάχρονες γυναίκες είναι παθιασμένες με το κολύμπι στη θάλασσα, χειμώνα-καλοκαίρι, στην παραλία Ροσκόφ της βορειοδυτικής Βρετανίας στη Γαλλία. Η ταινία είναι ένα ευαίσθητο πορτρέτο δυνατών γυναικών που αντιμετωπίζουν μαζί τα γηρατεία και τη μοναξιά κολυμπώντας στη θάλασσα.

Προχωρώντας παραπέρα

- ▶ Η ταινία *Ουμπέρτο Ντε* του Βιτόριο Ντε Σίκα (Vittorio de Sica) αφηγείται τη ζωή ενός συνταξιούχου στη μεταπολεμική Ιταλία του 1951. Η ταινία ανήκει στο κίνημα του ιταλικού νεορεαλισμού. Η Εύα Στεφανή αναφέρει, σε συνέντευξή της, ότι η ατμόσφαιρα στη συγκεκριμένη ταινία υπήρξε πηγή έμπνευσης κυρίως για το μοντάζ του ντοκιμαντέρ *Λουόμενοι*.

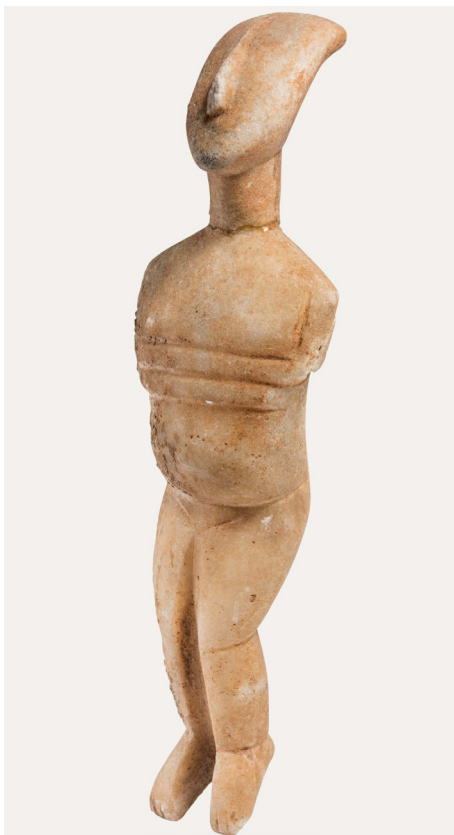

Ουμπέρτο Ντε (1952, Ιταλία)
του Βιτόριο Ντε Σίκα

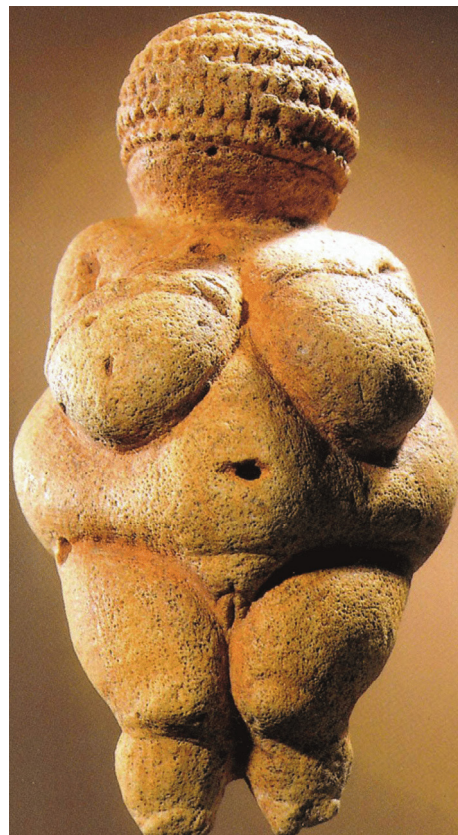
ΓΛΥΠΤΙΚΗ, ΖΩΓΡΑΦΙΚΗ, ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ

- ▶ Στη συνέντευξη που έδωσε για το CinEd η σκηνοθέτιδα Εύα Στεφανή αναφέρει για τις σκηνές στα λασπόλουτρα:

... περιφέρονται όλα αυτά τα σώματα σαν γλυπτά το ένα δίπλα στο άλλο και είναι και πάρα πολύ ωραία όλα τα σώματα, γιατί είναι γλυπτά πλέον, σαν πρωτόγονα γλυπτά...

Ειδώλιο γυναικείας μορφής,
Πρωτοκυκλαδική Περίοδος
(περ. 2500 π.Χ.),
Μουσείο Κυκλαδικής Τέχνης

Αφροδίτη του Βίλεντορφ
(28.000 π.Χ.- 25.000 π.Χ.),
Μουσείο Φυσικής Ιστορίας
της Βιέννης

- ▶ Ο Πολ Σεζάν (Paul Cézanne) (1839-1906) ήταν Γάλλος ιμπρεσιονιστής ζωγράφος. *Οι μεγάλες λουόμενες* θεωρείται έργο-σταθμός στην ιστορία της Τέχνης. Θα μπορούσε ίσως να θεωρηθεί ως μία γιορτή για τη φύση και την ένωσή μας με αυτή. Το μπλε χρώμα, που κυριαρχεί, ενώνει τα γυναικεία σώματα με το φυσικό τοπίο.

**Οι μεγάλες λουόμενες
(1898-1905) του Πολ Σεζάν**

**Το Λασπόλουτρο (1914)
του Ντέιβιντ Μπόμπεργκ, Tate Gallery**

- ◀ Ο Ντέιβιντ Μπόμπεργκ (David Bomberg) (1890-1957) ήταν Βρετανός ζωγράφος. Επηρεασμένος από τον κυβισμό και τον φουτουρισμό, ζωγράφισε μια σειρά από γεωμετρικές συνθέσεις χρησιμοποιώντας συνήθως έναν περιορισμένο αριθμό εντυπωσιακών χρωμάτων, θέλοντας έτσι να αποτυπώσει τον σύγχρονο κόσμο στη βιομηχανική εποχή. Στο έργο του *Το Λασπόλουτρο* (1914) ζωγραφίζει μία σκηνή από τα λουτρά κοντά στο σπίτι του στο ανατολικό Λονδίνο, που χρησιμοποιούσε ο εβραϊκός πληθυσμός.

**Club Allegro Fortissimo
(1990, Παρίσι) του Γουίλιαμ Κλάιν**

- ▶ Ο Γουίλιαμ Κλάιν (William Klein) (1926-2022) ήταν Αμερικανός φωτογράφος που έζησε στο Παρίσι. Ασχολήθηκε με τη ζωγραφική, τη γλυπτική, τη φωτογραφία και το ντοκιμαντέρ. Στη φωτογραφία του *Club Allegro Fortissimo* αποτυπώνει την υγρή ατμόσφαιρα των λουτρών, όπου μια παρέα γυναικών απολαμβάνει το μπάνιο της. Κοιτάζοντας προς τον φακό, οι γυναίκες της φωτογραφίας μάς μεταδίδουν την οικειότητα και την ευχαρίστηση, με την ίδια αμεσότητα που συναντάμε και στην κινηματογραφική γραφή της Εύας Στεφανή στο *Λουόμενοι*.

- Στην Πνύκα, που βρίσκεται απέναντι από την Ακρόπολη, τον 5ο αιώνα π.Χ., συνεδρίαζε, τουλάχιστον τέσσερις φορές τον μήνα, η Εκκλησία του Δήμου, δηλαδή η συνέλευση των ενήλικων Αθηναίων που είχαν πολιτικά δικαιώματα (αποκλείονταν οι γυναίκες, οι μέτοικοι και οι δούλοι). Τα θέματα που συζητούσαν στην Εκκλησία του Δήμου, η οποία ήταν το κυρίαρχο όργανο της αθηναϊκής δημοκρατίας, προετοιμάζονταν από τη Βουλή των Πεντακοσίων. Στην Εκκλησία του Δήμου συζητούνταν σημαντικά θέματα που αφορούσαν το πολίτευμα, ψηφίζονταν οι νόμοι, εκλέγονταν οι άρχοντες, καθοριζόταν η εξωτερική πολιτική της Αθήνας, λαμβάνονταν οι αποφάσεις για τη σύναψη ειρήνης ή συμμαχίας με άλλες πόλεις και κράτη ή για την κήρυξη πολέμου. Κύριο χαρακτηριστικό της Εκκλησίας του Δήμου, αλλά και γενικότερα του δημοκρατικού πολιτεύματος, ήταν η δυνατότητα του καθενός να μπορεί να εκφραστεί ελεύθερα. Η «Μικρή Βουλή» στην Αιδηψό, στο *Λουόμενοι*, μοιάζει με μια σύγχρονη Εκκλησία του Δήμου.

**Ο λόφος της Πνύκας
(γύρω στα 1870), Αθήνα,
Πέτρος Μωραΐτης, Μουσείο Μπενάκη**

ΜΟΥΣΙΚΗ

- ***Ασ' τα τα μαλλάκια σου (1951)***

Μουσική: Μιχάλης Σουγιούλ / Στίχοι: Αλέκος Σακελλάριος

Πρόκειται για τραγούδι σε ρυθμό βαλς γραμμένο για την ταινία *Εκείνες που δεν πρέπει να αγαπούν* (1951) του Αλέκου Σακελλάριου. Έγινε από τότε ιδιαίτερα δημοφιλές. Οι στίχοι του προτρέπουν ένα νεαρό άτομο να χαρεί ελεύθερα τη ζωή πριν έρθουν τα γηρατειά. Στο ντοκιμαντέρ *Λουόμενοι* μία ηλικιωμένη το τραγουδάει κοιτώντας την κάμερα.

Μπορείς να ακούσεις το τραγούδι [εδώ](#).

Προχωρώντας παραπέρα

ΣΤΙΧΟΙ

Άσ' τα τα μαλλάκια σου ανακατωμένα
άσ' τα ν' ανεμίζουνε στην τρελή νοτιά
τώρα που τα νιάτα σου είν' ολανθισμένα
άσ' τα τα μαλλάκια σου ανακατωμένα

Τη γαλάζια θάλασσα κοίτα την πλατιά
κι άσ' τα ν' ανεμίζουνε στην τρελή νοτιά
άσ' τα τα μαλλάκια σου ανακατωμένα
άσ' τα ν' ανεμίζουνε στην τρελή νοτιά

Έρθε τώρα η άνοιξη, θά 'ρθει καλοκαίρι
κι ύστερα φθινόπωρο θά 'ρθει σκυθρωπό
στον τρελό τον ώμο σου σ' άπλωνα το χέρι
ήρθε τώρα η άνοιξη, θά 'ρθει καλοκαίρι

Θα σου πουν χίλιες φορές χίλια «σ' αγαπώ»
κι ύστερα φθινόπωρο θά 'ρθει σκυθρωπό
άσ' τα τα μαλλάκια σου ανακατωμένα
άσ' τα ν' ανεμίζουνε στην τρελή νοτιά

Θά 'ρθει –αλίμονο!– καιρός, άκου με κι εμένα
που δε θα 'χεις κόκκινα χείλη σαν φωτιά
θα 'χεις τότε τα μαλλιά καλοχτενισμένα
θα 'ρθει –αλίμονο!– καιρός, άκου με κι εμένα

Που θα σβήσει η λάμψη αυτή που 'χεις στη ματιά
και δε θα 'χεις κόκκινα χείλη σαν φωτιά
άσ' τα τα μαλλάκια σου ανακατωμένα
άσ' τα ν' ανεμίζουνε στην τρελή νοτιά

Co-funded by the
European Union

Creative
Europe
MEDIA